

його культурою. Слід відзначити, що музичне виховання на основі національної культури сусідніх народів дає можливість краще розуміти й оцінювати їх музику, що є одним із найважливіших засобів виховання толерантного відношення учнів один до одного.

Автор вважає за доцільне впроваджувати у навчально-виховний процес початкової школи методику виховання толерантності, яка спрямована на ознайомлення з музикою та традиціями різних народів і включає наступні методи і прийоми: метод спонукання до співпереживання емоційно-сміислової інтонації, метод конструктивного діалогу, прийоми імпровізації інтонації, пластичної інтонації, театралізації, «персоналізації»; виховання таких якостей особистості молодшого школяра як єдність з іншими, турбота про іншу людину і справедливості у відносинах між людьми; формування еталонів розуміння й ухвалення однією людиною іншої в двох формах естетичної діяльності (сприйманні музики та виконанні музичних творів). При цьому слід враховувати вікові особливості молодших школярів. Зокрема: на уроках музики в першому і другому класі увага акцентується на вокально-хоровій діяльності, слуханні музики, знайомстві з культурою і традиціями інших народів світу. Учні беруть участь у ігровій програмі «Не маєш друга – шукай, а знайшов – тримай», у моделюванні і розв'язанні проблемних ситуацій, у проведенні серій ігор-тренінгів, відвідують концерти. В третьому-четвертому класі молодші школярі демонструють свої творчі здібності, займаються імпровізацією, знайомляться з народними іграми, танцями та піснями, більше уваги приділяється театралізованій діяльності. Діти залюбки беруть участь у колективній творчій справі «Культура світу», відвідують фестивалі народної творчості.

Таким чином, музичне мистецтво відкриває учням еталони терпимого відношення до іншої людини. У сприйманні музичного мистецтва і в процесі виконавської діяльності відбувається прийняття автора або героя твору, а також ідеї однолітків при позитивному її оцінюванні. Учень має нагоду виразити співчуття автору, герою твору або однолітку, на основі чого виникає бажання надати допомогу однолітку у виконавській діяльності. Перенесення таких відносин у сферу реальних взаємовідносин виховує у молодших школярів толерантність. До основних методів формування означеної якості засобами музики доцільно віднести: метод спонукання до співпереживання емоційно-сміислової інтонації, метод конструктивного діалогу, прийоми імпровізації інтонації, пластичної інтонації, театралізації, «персоналізації».

У перспективі передбачається розробка моделі розвитку толерантності молодших школярів засобами музики та педагогічні умови її ефективного впровадження.

Література

1. Бех І.Д. Гуманістична педагогіка: перипетії становлення / Іван Дмитрович Бех // Педагогіка толерантності, 2001. – № 2. – С.21-24
2. Декларація принципів толерантності. – К., 2000. – 14 с.
3. Койкова Е.І. Мистецтво як засіб виховання толерантності молодших школярів / Ельзара Імдатівна Койкова // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – Зб. статей : Вип.14. Ч.2. – Ялта : РВВ КГУ, 2007. – С.233-238
4. Койкова Е.І. Особливості виховання толерантності у молодших школярів / Ельзара Імдатівна Койкова // Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. праць – Вип. 38 / За заг. ред. В.І. Сипченка. – Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2007. – С.225-229
5. Кремень В.Г. На шляху до педагогіки толерантності / Василь Григорович Кремень // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 1.

Василинка М.И.

Воспитание толерантности младших школьников средствами предмета «Музыка» в условиях поликультурного пространства

В статье раскрыто и научно обосновано понимание толерантности как одного из ключевых принципов поликультурного образовательного пространства. Определено, что музыкальное искусство является одним из средств воспитания толерантности младших школьников, поскольку оно способно с помощью эмоционального воздействия и рефлексии влиять на личностное отношение одного человека к другому.

Ключевые слова: поликультурность, толерантность, толерантность младших школьников, музыкальное искусство.

Vasilinka M.I.

Upbringing of tolerance of young pupils by means of music in the multicultural environment

The author of the article has considered the issues of tolerance as one of the main principle of the multicultural educational environment. Music art has been determined as the main means of upbringing of tolerance of younger pupils, as it is capable to influence through the emotional impact the individual relationship of one person with another.

Key words: multicultural, tolerance, young pupils' tolerance, the art of music.

УДК 378.937+373.66(73)

ГЕНДЕРНА ОСВІТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У США

Горішна Н.М.

У статті обґрунтовано роль соціальних працівників у справі реалізації принципів гендерної рівності. Виявлено відмінності у трактуванні поняття „гендерна освіта” вітчизняними та американськими дослідниками. Проаналізовано американський досвід реалізації гендерного підходу у процесі підготовки соціальних працівників. Розкрито основні напрямки гендерних досліджень у галузі соціальної роботи, а також зміст, форми та методи гендерної освіти, сформульовано рекомендації щодо можливостей використання американського досвіду в Україні.

Ключові слова: гендерна освіта, напрямки гендерних досліджень у галузі соціальної роботи.

Останнє десятиріччя в Україні є періодом становлення не лише гендерних досліджень як наукового напрямку, а й постання нових гендерних відносин у країні загалом та формування сус-

пільного ставлення до цих проблем. Активне обговорення гендерних питань пов'язане із соціально-політичним розвитком нашої держави та посиленням процесу становлення гендерної свідомості у всьому світі. Гендерний компонент є одним із головних показників, що враховуються Організацією Об'єднаних Націй в оцінці рівня розвитку країни [2, с.22]. Цей загальний процес знаходить відображення у державній політиці України, про що свідчить ратифікація основних міжнародних документів про права й свободи людини. Україна також взяла на себе зобов'язання досягти гендерної рівності до 2015 р., що відразу спричинило необхідність вирішення низки масштабних проблем, серед яких — включення гендерного компоненту до системи освіти [1, с.300-301]. Оволодіння основами гендерних знань та реалізація гендерного підходу в освіті є одними із ключових принципів Болонської декларації,

відповідно до якої відбувається реформування і модернізація української системи вищої освіти. Впровадження ґендерної освіти у вищій школі стає незворотним процесом, оскільки у суспільній свідомості й освітній політиці закладається розуміння міцного зв'язку із сучасними соціальними перетвореннями [1, с.306].

Важливе значення у справі реалізації принципів ґендерної рівності належить соціальній роботі, оскільки фундаментальними для цієї професії є принципи прав людини та соціальної справедливості. Соціальні працівники застосовують свої знання і вміння для надання соціальної допомоги індивідам, сім'ям, групам, організаціям, громадам, соціуму загалом. Вони допомагають людям підвищувати здатність вирішувати проблеми, створюють необхідні для цього ресурси, забезпечують взаємодію між людьми, або між людиною та її оточенням, підвищують відповідальність організацій за людину, впливають на соціальну політику.

Професійні соціальні працівники є агентами змін життя окремих індивідів, сімей та громад, яких вони обслуговують, прагнучи при цьому виключити усі форми дискримінації, у тому числі на основі раси, статі та етнічної приналежності. Від того, чи розпізнають соціальні працівники нерівність на індивідуальному та інституціональному рівнях, у безпосередніх стосунках з клієнтами або на структурному рівні в організаційних, соціальних та політичних відносинах, залежать перспективи антидискримінаційного соціального обслуговування, соціальної справедливості та соціального розвитку.

В Україні вивчення ґендерної проблематики було започатковане у 90-ті роки ХХ століття. Сьогодні у багатьох вузах Києва, Харкова, Львова, Одеси, Луганська, Тернополя, Житомира, Луцька та в інших містах України впроваджені у навчальний процес курси ґендерного спрямування, що забезпечують ознайомлення із ґендерною теорією та практикою; діють ґендерні лабораторії, науково-дослідницькі центри по вивченню ґендерних студій, досліджень фемінності та маскулітності [3]. Існує чимало наукових досліджень, присвячених різним аспектам проблеми впровадження ґендерного компоненту у систему професійної підготовки студентів педагогічних та гуманітарних спеціальностей. Це, зокрема, праці В.Кравця, О.Кікінежді, О.Цокур, І.Мунтяна, І.Іванової, Н.Приходькіної та інших. Підготовка майбутніх спеціалістів соціальної сфери до реалізації ідеї ґендерної рівності в професійній діяльності проаналізована у дисертаційному дослідженні С.Гришак.

Проте, сьогодні у вітчизняній системі вищої освіти загалом, та підготовки фахівців соціальної роботи зокрема, існує низка проблем, пов'язаних із відсутністю чіткої державної програми розвитку ґендерного компонента в освіті, освітніх програм з ґендерних досліджень, методичного забезпечення, кваліфікованих кадрів тощо.

Ефективно вирішити ці завдання неможливо без врахування досвіду, набутого іншими країнами. Особливо вагомим у цьому аспекті є досвід ґендерної освіти соціальних працівників, нагромаджений у США.

Виходячи з цього, мета статті полягає у здійсненні аналізу концептуальних підходів до ґендерної освіти соціальних працівників. Завдання статті передбачають: аналіз змісту поняття „ґендерна освіта”; форм та методів її реалізації у підготовці фахівців соціальної сфери у США; визначення перспективних елементів цього досвіду, що можуть бути використані у навчальному процесі вищих закладів освіти України.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з проблеми дослідження засвідчив наявність певних відмінностей у розумінні феномену ґендерної освіти. Так, С.Хрисанова зазначає, що в основному вітчизняні науковці під нею розуміють: процес засвоєння ґендерних знань, ґендерне навчання (освіченість); сукупність ґендерних знань, отриманих у результаті ґендерного навчання [1, с.305].

Американські дослідники розглядають ґендерну освіту як частину ідеології освіти, спрямовану на формування ґендерної рівності та подолання негативних ґендерних стереотипів. ґендерний характер освіти виражається не лише у змісті навчальних програм або курсів, але й в організації навчального закладу, ґендерній стратифікації викладацького складу, стилі викладання. В

усіх закладах вищої освіти США діють документи, що регулюють практично усі питання життєдіяльності університетського співтовариства, у тому числі й ті, що стосуються проблем насилля, сексуальних домагань, дискримінації на основі расового та етнічного походження, релігійного віросповідання чи політичних поглядів тощо.

Зазначимо, що термін „ґендерна освіта” в американській науковій літературі не є типовим і часто вживаним. Натомість ґендерне спрямування освіти аналізується та розкривається через такі терміни як ґендерний підхід („gender approach”), впровадження ґендерної проблематики („gender mainstreaming”), ґендерна перспектива („gender perspective”) тощо. Значного поширення у США набули ґендерні дослідження різних аспектів системи вищої освіти, зокрема ґендерного дисбалансу в освіті загалом; ґендерної рівності чоловіків та жінок в опануванні різних професій, у менеджменті освіти, у науковій діяльності; участі сексуальних меншин у навчальному процесі тощо.

У США історія соціальної роботи завжди була тісно пов'язана з ґендерними питаннями, наукові дебати навколо яких ведуться із початку 20 століття: вони відображають історичний розвиток та відносність побудови ґендеру і одночасно впливають на соціальні професії, що з'являються. І сьогодні, ґендер є важливою категорією соціальної роботи, що зумовлено наступними чинниками:

- на рівні індивідуальної взаємодії соціальні працівники відносяться до своїх клієнтів як до чоловіків або жінок і відповідним чином сприймаються своїми клієнтами;
- при наданні соціальної допомоги і підтримки на інституційному рівні необхідно зважати такі аспекти ґендеру, як соціально детерміновані ролі, ідентичності, сфери діяльності чоловіків і жінок, можливості в отриманні освіти, роботи тощо.
- на рівні суспільства соціальна робота протистоїть не лише специфічним життєвим проблемам і ситуаціям, але й перешкодам та дискримінаціям ґендерних груп (жінки у певних життєвих ситуаціях, мігранти без освіти, чоловіки-мусульмани, яких вважають потенційно жорстокими та ін.).

Однією з найбільш продуктивних галузей наукового пошуку американських дослідників, результати якого наполегливо вимагають свого впровадження у вітчизняну практику підготовки соціальних працівників, стали ґендерні дослідження. Вони проходили власне соціальними працівниками, науковцями у галузі соціальної роботи, соціологами, психологами, політологами, медиками, економістами, юристами, та забезпечили аналіз ґендерних стосунків та ґендерних стратегій і концепцій для соціальної роботи. ґендерні дослідження збагатили соціальну роботу у наступних сферах:

- соціальна робота і соціальні проблеми: насилля у ґендерних стосунках, важкі життєві обставини (хвороба, безробіття, наркозалежність, безпритульність та ін.), соціальні зміни та їх вплив на розподіл праці, соціальна безпека, міграційні процеси та ін.
- сфери та цільові групи соціальної роботи: робота з дітьми і молоддю (аналіз соціального середовища, організація соціальної роботи з хлопцями і дівчатами, ґендерні аспекти спільного навчання, робота з сім'ями (боротьба з домашнім насиллям над жінками і дітьми, робота з ініціаторами насилля), соціальне обслуговування, соціальна робота у сфері охорони здоров'я, міграційна робота, робота з людьми літнього віку;
- соціальна робота як професія (ґендерний дисбаланс у практичній діяльності та менеджменті професії, фемінізм і соціальна робота, ;
- кваліфікаційний процес (ґендерна політика навчальних закладів, зміст, форми і методи ґендерної підготовки фахівців тощо).

У США перша офіційна програма курсів із жіночої проблематики (із якої власне і розпочинались ґендерні дослідження) була затверджена в університеті Сан-Дієго у 1970 році [1, с.302]. Протягом короткого часу в США було відкрито близько 300 програм „жіночих студій”, куди вміщено 30 000 курсів у коледжах, університетах та інших освітніх закладах. Поступово ґендерна освіта стала респектабельною частиною навчального процесу [4,

с.493.]

На сьогоднішній день у США гендерна освіта є важливим компонентом навчальних планів підготовки фахівців соціальної роботи. Як свідчить аналіз програм підготовки соціальних працівників у цій країні гендерна проблематика інтегрована у зміст базових курсів підготовки відповідних фахівців: "Поведінка людини у соціальному середовищі", "Теорія і практика соціальної роботи", "Соціальна політика", "Етика соціальної роботи", "Дослідження" і "Польова практика". Більш детально проаналізуємо їх гендерний зміст на прикладі Школи соціальної роботи університету Меріленд у Балтиморі [6].

Одним із базових для соціальних працівників є курс "Поведінка людини у соціальному середовищі". Цей курс дає студентам знання про фактори розвитку особистості, її інтереси і потреби, мотиви поведінки, роль і місце у сім'ї, групі, організації, громаді, а також про біологічні, соціальні та психічні чинники людської поведінки, їх взаємовплив у різні періоди життя людини та на різних етапах її розвитку. У процесі вивчення цього курсу особлива увага приділяється етнічним, расовим, класовим, статевим і культурним відмінностям між людьми у плюралістичному суспільстві.

Гендерна проблематика розглядається й у процесі вивчення курсу "Теорія і практика соціальної роботи". Навчальна програма цього курсу передбачає не лише оволодіння теоретичними основами і базовими практичними вміннями соціального працівника загального профілю, методами і технологіями соціальної роботи з індивідами і сім'ями, групами, організаціями і громадами, але й спрямована на вивчення проблем та потреб різних статевих, культурних, етнічних, расових груп і, так званих, груп ризику.

Основна мета курсу "Соціальна політика" – підготувати компетентного, інформованого, обізнаного професіонала, який братиме участь у соціальній політиці і соціально-політичних програмах, розумітиме політичні процеси і використовуватиме їх у професійній діяльності. Важливим завданням є також ознайомлення майбутніх фахівців соціальної роботи з гендерними аспектами соціальної політики.

Під час вивчення курсу "Етика соціальної роботи" у студентів прагнуть сформувати принципи етичної поведінки та гендерної рівності у сфері професійних взаємин на основі взаємоповаги, чесності, конфіденційності, відповідальності; надання активної допомоги клієнту і повага його права на прийняття самостійних рішень; відповідальності за свої професійні дії і поведінку, якість надання послуг і постійне професійне вдосконалення та інші.

Гендерна проблематика інтегрована також і в зміст навчальних програм курсу "Дослідження у соціальній роботі" та польової практики. Як приклад подаємо приклади завдань дослідницького характеру, які студенти виконують під час проходження практики. Зокрема, студенти проводять дослідження діяльності соціального агентства, вивчаючи його тип, структуру, джерела фінансування, категорії клієнтів, яких воно обслуговує. Вони також повинні визначити чи впливають на систему надання послуг і яким чином такі фактори, як культурне, етнічне, расове і соціальне походження клієнтів. Результати дослідження студенти висвітлюють у доповіді. Одне із завдань передбачає також написання психосоціальної історії дорослої людини, резидента штату, який не повинен бути знайомим студента або членом його родини, однієї із студентом раси, статі, етнічної або культурної приналежності. Завдання, спрямоване на формування вмінь і навичок визначення та оцінку потреби громади, передбачає збір даних щодо расового, статевого, вікового складу населення, рівня безробіття і бідності, наявних у громаді ресурсів і т.д.; на основі цих даних вони повинні визначити потреби громади і вказати, яким чином вони можуть бути задоволені.

Окрім базових курсів, студенти мають можливість вивчати курси з гендерної проблематики, у тому числі розроблені спеціально для соціальних працівників. Так, наприклад, в університеті Меріленду читається 38 навчальних курсів з різних аспектів гендерних стосунків: "Сімейне насилля та його попередження", "Гендер та рівність", "Гендер та життєвий цикл", "Гендер та соціально-економічний розвиток Америки", "Соціальні зміни та гендерна рівність", "Соціологія гендеру", "Чоловіки та жінки у

сучасному суспільстві", "Фемінізм та бідність у США", "Раса, клас та гендер: американський досвід" тощо [5]. Власне ці курси дозволяють засвоїти термінологію гендерних досліджень, оволодіти методами їх проведення, розширити міждисциплінарну підготовку тощо.

Як свідчить аналіз навчальних програм курсів із гендерної проблематики, їх метою є ознайомлення студентів із соціальними процесами побудови гендеру та інституалізації гендерної рівності у взаємозв'язку з культурою, соціальним походженням, віком, інвалідністю, сексуальною орієнтацією, а також формування розуміння важливості гендерних стосунків у сфері соціальної роботи. У результаті опанування цим курсів вони повинні вміти розвивати, застосовувати та оцінювати стратегії для осмислення гендерних проблем та демократизації гендерних стосунків, осмислювати професійні дії та відносини (щодо клієнтів, у групах та на посаді менеджера) з позицій культури та гендеру, а також ініціювати та підтримувати формування відповідних вмінь у своїх клієнтів.

Таким чином, зміст гендерної освіти фахівців із соціальної роботи у США забезпечує формування культурної сензитивності та інформованості про права людини як важливих професійних атрибутів цієї професії, навчання студентів толерантності, способів реалізації та захисту прав людини, розвиток професійних навичок розпізнавання дискримінації, встановлення недискримінаційних відносин з людьми. Він характеризується міждисциплінарним характером, який забезпечується не тільки введенням у навчальний процес різних фахових знань, а також взаємопроникнення цих знань на єдиних методологічних засадах.

Результати аналізу навчально-методичної документації вищих навчальних закладів соціальної освіти США свідчать, що домінуючими формами організації гендерної освіти соціальних працівників є семінари, практичні заняття, самостійна робота, практикуми, тьюторіали, проектне навчання, робота в командах. Гендерна освіта має на меті не просто дати студентам певний обсяг знань, але і зруйнувати стереотипи їхньої поведінки та мислення. Така її специфіка вимагає використання нових методів навчання, таких як рольові ігри, психологічні тренінги, аналіз ситуацій, дискусії, написання творчих робіт. Реалізація гендерного підходу можлива не лише через зміст підготовки та методи навчання, але й через відмову від авторитарного стилю викладання та статево-рольового підходу. Центральним принципом гендерного викладання є ідея "суб'єкт-об'єктної взаємності", яка полягає у налагодженні взаємодії між викладачем та студентом, спілкування на основі толерантності і поваги, що призводить до гуманізації процесу освіти в цілому.

Аналіз американського досвіду гендерної освіти соціальних працівників, а також врахування особливостей національної системи вищої освіти дозволяють нам сформулювати наступні рекомендації:

1) Гендерні питання пронизують усі сфери соціальної роботи, тому вони повинні бути інтегровані в усі модулі програми підготовки бакалаврів. Це означає, що весь викладацький штат повинен мати відповідну підготовку до висвітлення гендерних питань;

2) Програма підготовки магістрів чи бакалаврів соціальної роботи також може містити окремий модуль, присвячений гендерній проблематиці, до якого можуть входити наступні елементи:

- базові положення та результати емпіричних досліджень основних теорій гендеру (теорії соціального конструювання гендеру, теорії біодетермінізму, соціорольової теорії);
- психологічні аспекти гендеру (гендерні відмінності у когнітивній сфері, гендерні ролі, гендерна ідентифікація, гендерні стереотипи);
- гендер у політиці (права людини, антидискримінаційне законодавство, поняття соціальної справедливості та оцінка соціальних рухів у країні та світі);
- гендерні відмінності у сферах соціальної роботи (емпіричні дослідження цільових груп та професіоналів) тощо;

3) Більш глибоко гендерна проблематика може досліджуватися у магістратурі, зокрема у формі проекту чи магістерського дослідження.

Література

1. Гендерний розвиток у суспільстві: Конспекти лекцій / відп.ред. К.М.Левківський; наук.ред.-упоряд. С.П.Юдіна. – 2-е вид. – К.: ПЦ "Фоліант", 2005. – 352 с. – С.300-301
2. Кобелянская Л. Гендерное образование в Украине: реалии и перспективы // Материали круглого столу: "Міжнародний досвід організації гендерних студій в сучасному університеті". – 6 липня 2002 р., Київ – НТТУ "КПІ". – 2002. – С.22
3. Котова-Олійник С.В. Интеграция гендерного компонента в систему послыдипломной педагогической освіти: региональные аспекты / София Виктория Котова-Олійник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=577>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник / відп. ред. М.М.Скорик. – К.: "К.І.С.", 2004. – 536 с. – С.493
5. The University of Maryland. Syllabi on the Web for Women- and Gender-Related Courses. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.umbc.edu/cwit/syl_socy.html. – Загол. з екрану. – Мова англ.
6. The University of Maryland. UMBC Department of Social Work. Curriculum. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umbc.edu/socialwork/index.php?page=curriculum>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

Горишна Н.М.

Гендерное образование социальных работников в США

В статье обосновано роль социальных работников в деле реализации принципов гендерного равенства. Выявлены отличия в определениях понятия «гендерное образование» отечественными и американскими учеными. Проанализировано американский опыт реализации гендерного подхода в процессе подготовки социальных работников. Раскрыты основные направления гендерных исследований в социальной работе, а также содержание, формы и методы гендерного образования, сформулированы рекомендации относительно возможностей использования американского опыта в Украине.

Ключевые слова: гендерное образование, направления гендерных исследований в социальной работе.

Gorishna N.M.

Gender education of social workers in the USA

The article deals with the role of social workers in the realization of the principles of gender equity. The differences in the definition of the term "gender education" by Ukrainian and American scholars are revealed. The American experience of gender approach realization in the process of social workers training is analyzed. The main themes of social work gender research as well as content, forms, and methods of gender education are elucidated, and recommendations as to the possibilities of American experience implementation in Ukraine have been given.

Key words: gender education, gender approach realization in the process of social workers training.

УДК 371.036

ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Гриценко І.В.

У статті розглядаються питання естетичного виховання молодших школярів; висвітлюються умови розвитку естетичного сприймання молодших школярів та шляхи залучення до художньої діяльності.

Ключові слова: естетичне виховання, розвиток, молодші школярі, мистецтво.

Система естетичного виховання, звичайно, не ізольована від інших складових частин виховного процесу. Вона органічно пов'язана з ними, оскільки всебічний і гармонійний розвиток дитини виступає провідною ідеєю педагогіки. Гармонійне поєднання розумового і фізичного розвитку, моральної чистоти, естетичного ставлення до життя та мистецтва – умова формування цілісної особистості. Правильно здійснюваний естетичний розвиток завжди пов'язаний з удосконаленням багатьох якостей і рис дитини.

Естетичне виховання особистості є предметом наукового дослідження багатьох учених. Так, у працях філософів (Ю.Борев, І.Зязюн, В.Розумний) та вчених соціологічного напрямку (В.Потапчик, Ю.Фохт-Бабушкін, О.Семашко та ін.) естетичне виховання розглядається як засіб соціалізації молоді, залучення її до духовних цінностей суспільства. Проблеми формування у дітей естетичних ідеалів, потреб, ціннісних орієнтацій присвячені праці В.Бутенка, Н.Бутенко, Б.Лихачова, С.Мельничука, О.Рудницької, А.Щербо та ін.

Гармонійність естетичного виховання, як відомо, важлива для дітей різного віку. Але ніхто не потребує її так, як молодші школярі. Обумовлено це тим, що художні враження залишаються в їхній пам'яті надовго, іноді на все життя. Диспропорції, надмірність, порушення у вихованні найбільше травмують у ранньому віці і завдають часом непоправної шкоди. Ось чому необхідні правильні співвідношення усіх впливів на дитину. Ураховання вікових особливостей допомагає встановити, які саме

форми, засоби та види діяльності для художнього розвитку особливо ефективні в тому чи іншому віці.

Якщо діти виховуються в душі чутливості до всього прекрасного в житті, якщо вони збагачуються різнобічними враженнями, захоплюються різними видами художньої діяльності, то їхні спеціальні здібності розвиваються успішно і плідно.

Метою даної статті є дослідження шляхів естетичного виховання молодших школярів.

Завдання статті: розглянути умови розвитку естетичного сприймання молодших школярів та шляхи їх залучення до художньої діяльності.

Загальна мета всебічного і гармонійного виховання визначає і основні завдання естетичного виховання. Вони передбачають:

1. Систематичний розвиток естетичного сприймання естетичних почуттів і уявлень дітей. Вважаємо, що всі види мистецтва, краса природи, побуту сприяють розвитку естетично забарвленого сприймання. Воно завжди безпосередньо породжує естетичні переживання – емоційну чутливість, радість, хвилювання, захоплення, особливу зацікавленість.
2. Залучення дітей до діяльності в галузі мистецтва, виховання у них потреб і звичок посилено вносити елементи прекрасного в побут, природу, суспільні відносини.
3. Закладання початкових основ естетичного смаку.
4. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей. Діяльність молодших школярів, пов'язана з мистецтвом, завжди повинна бути невимушеною, насиченою радісним сприйняттям, творчою уявою, ініціативою. Чим більше естетично розвинена дитина, тим міцніші її художні вміння та навички, тим повніша, цікавіша її творча діяльність.

Процес естетичного переживання складний і багатогранний. Він перебуває в дуже тонких і своєрідних зв'язках з різноманітною